

DEPUTAT ÎN PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

MD-2073, Chișinău, bd. Ștefan cel Mare nr.105

www.parlament.md

26 martie 2013

AG Nr. 102

Biroului Permanent al Parlamentului Republicii Moldova

În conformitate cu prevederile art. 73 din Constituția Republicii Moldova și art. 47 din Regulamentul Parlamentului, se înaintează cu titlu de inițiativă legislativă proiectul de lege privind politicile lingvistice în Republica Moldova.

Anexă:

1. Proiectul de lege
2. Nota informativă

SECRETARIATUL PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA		
D.D.P. Nr. <u>135</u>		
<u>26</u>	<u>03</u>	<u>2013</u>
Ora _____		

Deputat în Parlament
Ana GUTU

[Handwritten signatures and names]

Ion Hadârcă
Valeriu Saharneanu
Valeriu Munteanu
Boris Tîrziu
Rodion Cojocaru
Mihail Chiriac
Ștefan Măruș

[Handwritten signatures]

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

LEGE

privind politicile lingvistice în Republica Moldova

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Consfințită în Declarația de Independență a Republicii Moldova, limba română, în calitatea sa de limbă oficială, constituie unul din simbolurile statului și garantează suveranitatea Republicii Moldova, creează garanțiile necesare pentru folosirea ei pleneră în toate sferele vieții: cultură, educație, societate, politică, jurisprudență, economie.

Limba română vorbită de populația majoritară, cetățenii Republicii Moldova, face parte din familia limbilor romanice și este identică în varianta sa normativă cu limba română vorbită de cetățenii din România, dar și de românii de pretutindeni. Această realitate are la bază adevărul științific, demonstrat în multiplele scrieri lingvistice recunoscute în plan național și internațional.

Statutul de limbă oficială acordat limbii române în RM asigură exercitarea drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor de orice naționalitate sau etnie care locuiesc pe teritoriul Republicii Moldova.

În scopul salvagădării de către stat a limbilor minorităților naționale și etnice în Republica Moldova (ucraineană, rusă, găgăuză, bulgară, romă și altele) statul creează condițiile necesare pentru păstrarea și dezvoltarea lor, contribuind la aprofundarea dialogului intercultural în spiritul valorilor europene și integrarea pleneră a minorităților naționale și etnice în cultura autohtonă.

Pentru eficientizarea parcursului european la nivel de comunicare multilingvă, statul susține și promovează învățarea limbilor de comunicare internațională – engleza, franceza, germana, spaniola, italiana ș.a.m.d., în conformitate cu documentele normative ale forurilor europene, la toate nivelurile sistemului educațional și în instituțiile administrației publice centrale și locale.

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1.

(1) În conformitate cu Declarația de Independență a Republicii Moldova, limba oficială a Republicii Moldova este limba română. În calitatea sa de limbă oficială limba română funcționează în toate sferele sociale: politică, economie, cultură, jurisprudență etc. și îndeplinește rolul limbii de comunicare interetnică pe teritoriul republicii.

(2) Republica Moldova garantează tuturor cetățenilor studierea limbii oficiale prin promovarea politicilor educaționale eficiente, climatul informațional-mediatic adecvat etc.

(3) Învățarea limbii române în calitate de limbă oficială a statului Republica Moldova este o condiție indispensabilă pentru integrarea socială și profesională a cetățenilor RM.

Articolul 2.

(1) În relațiile cu organele puterii de stat, administrației publice și organizațiilor necomerciale, precum și în cadrul întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor publice sau private situate pe teritoriul Republicii Moldova, limba de comunicare este limba română.

(2) În unitățile administrativ-teritoriale în care majoritatea compactă a populației o constituie reprezentanții etniei găgăuze, în diferite sfere ale vieții, alături de limba română oficială, poate fi folosită și limba găgăuză.

Articolul 3.

Limba română este limba redactării tuturor actelor oficiale din sfera politică, juridică, economică, educațională, culturală ș.a.m.d. La solicitare, actele oficiale pot fi traduse în oricare din limbile de comunicare internațională.

Articolul 4.

Republica Moldova garantează salvagardarea limbilor regionale și minoritare vorbite de grupuri etnice, care locuiesc pe teritoriul republicii, în conformitate cu Carta Europeană a Limbilor Regionale și Minoritare.

Articolul 5.

Cunoașterea limbii române este obligatorie pentru deputații în Parlamentul Republicii Moldova, miniștri și vice-miniștri, persoane cu funcții de demnitate publică, funcționari publici, precum și orice angajat al organizațiilor comerciale și necomerciale, indiferent de forma de proprietate, care asigură relația cu publicul sau, în virtutea obligațiilor de serviciu, realizează activități de comunicare cu cetățenii.

Articolul 6.

Prezenta Lege nu reglementează folosirea limbilor în relațiile interpersonale din sfera vieții private.

Capitolul II

FUNȚIONAREA LIMBII ROMÂNE ÎN ORGANELE PUTERII DE STAT, ORGANIZAȚII COMERCIALE ȘI NECOMERCIALE

Articolul 7.

(1) Limba de lucru în activitățile de comunicare scrisă și orală în organele puterii de stat și administrației publice este limba română.

(2) Activitatea de secretariat în organele puterii de stat, administrației publice, organizațiilor comerciale și necomerciale publice sau private se desfășoară în limba română.

(3) Pentru a asigura comunicarea cu organisme și instituții internaționale, actele oficiale pot fi traduse în una din limbile de comunicare internațională (engleza, franceza, germana, spaniola, italiana ș.a.m.d.)

(4) În unitățile administrativ-teritoriale în care majoritatea compactă a populației o constituie reprezentanții etniei găgăuze, în activitățile de comunicare și de secretariat, alături de limba română oficială, poate fi folosită și limba găgăuză.

Articolul 8.

Actele oficiale ale organelor puterii de stat, administrației publice, organizațiilor comerciale și necomerciale publice sau private se întocmesc și se adoptă în limba română, iar în unitățile administrativ-teritoriale în care majoritatea compactă a populației o constituie reprezentanții etniei găgăuze — în limba română sau găgăuză.

Articolul 9.

(1) În raporturile cu cetățenii organele puterii de stat, administrației publice, organizațiilor comerciale și necomerciale publice sau private folosesc limba română, iar în unitățile administrativ-

teritoriale în care majoritatea compactă a populației o constituie reprezentanții etniei găgăuze — limba română sau găgăuză.

(2) Formularele și textele administrative de uz curent se eliberează cetățenilor în limba română sau în una din limbile de comunicare internațională, la solicitarea acestora, iar în unitățile administrativ-teritoriale în care majoritatea compactă a populației o constituie reprezentanții etniei găgăuze — în limba română sau găgăuză sau una din limbile de comunicare internațională.

(3) Organele puterii de stat, administrației publice, organizațiilor comerciale și necomerciale publice sau private primesc și examinează cereri scrise sau orale depuse de cetățeni în limba română, iar în unitățile administrativ-teritoriale în care majoritatea compactă a populației o constituie reprezentanții etniei găgăuze — în limba română sau găgăuză. Pentru cererile formulate în alte limbi se solicită copia în limba română sau, respectiv, găgăuză, cheltuielile de traducere fiind puse în sarcina solicitantului.

Articolul 10.

(1) Corespondența dintre organele puterii de stat, administrația publică, organizațiile comerciale și necomerciale publice sau private, situate pe teritoriul Republicii Moldova, se realizează în limba română.

(2) Activitatea de secretariat a persoanelor juridice rezidente se desfășoară în limba română.

(3) Documentația tehnico-normativă este redactată în limba română sau în una din limbile de comunicare internațională.

Articolul 11.

Documentația, actele normative și alte informații oficiale, care se expediază peste hotarele RM poate fi întocmită în una din limbile de comunicare internațională, în funcție de țara de destinație.

Capitolul III

LIMBA DE PROCEDURĂ ÎN CAUZELE JUDICIARE.

LIMBA NOTARIATULUI ȘI INSTITUȚIILOR DE ÎNREGISTRARE A ACTELOR DE STARE CIVILĂ

Articolul 12.

(1) Procedurile judiciare în cauze penale, civile și contravenționale se desfășoară în limba română.

(2) Persoanele care nu posedă sau nu vorbesc limba oficială au dreptul de a lua cunoștință de toate actele și lucrările cauzei și de a vorbi în instanță prin interpret.

(3) În cauzele penale și contravenționale cheltuielile de traducere sunt asigurate de către stat, iar în cauzele civile — de partea interesată.

Articolul 13.

(1) Lucrările de secretariat notariale se efectuează în limba română.

(2) Actele notariale se redactează în limba română și pot fi traduse în orice limbă solicitată.

Articolul 14.

(1) Actele de stare civilă se redactează în limba română.

(2) Certificatele de stare civilă se redactează în limba română și pot fi traduse în orice limbă solicitată.

Capitolul IV

LIMBA ÎN SFERA EDUCAȚIEI, ȘTIINȚEI ȘI CULTURII

Articolul 15.

(1) Republica Moldova garantează cetățenilor dreptul la educație în limba română la toate nivelele sistemului educațional: preșcolar, primar, gimnazial, liceal, universitar.

(2) Republica Moldova garantează reprezentanților minorităților naționale și etnice dreptul la educație în limba maternă la nivelul preșcolar și primar, iar în unitățile administrativ-teritoriale în care majoritatea compactă a populației o constituie reprezentanții etniei găgăuze — la toate nivelele.

Articolul 16.

(1) În toate instituțiile de învățământ preuniversitar, ciclul gimnazial și liceal, elevii studiază în limba română.

(2) În conformitate cu curricula școlară, elevii pot studia două limbi străine la alegere, după caz, la decizia părinților elevilor minori. Limba română nu poate fi considerată limbă străină, indiferent de limba de educație.

Articolul 17.

(1) Limba cercetărilor științifice realizate (publicații) este limba română sau una din limbile de comunicare internațională.

(2) Tezele de doctorat se elaborează și se susțin în limba română. La necesitate, susținerea acestora poate fi efectuată cu traducere în altă limbă străină, cheltuielile fiind puse în sarcina doctorandului.

Articolul 18.

Conferințele, simpozioanele, mesele-rotunde și alte manifestări științifice sau educaționale similare de nivel național sau internațional se desfășoară în limba română și/sau în alte limbi de circulație internațională.

Capitolul V LIMBA ÎN DENUMIRI, INFORMAȚII ȘI PUBLICITATE

Articolul 19.

(1) Localitățile geografice de pe teritoriul Republicii Moldova au o singură denumire oficială în limba română, iar în unitatea teritorială autonomă Gagauz Yeri — în limba găgăuză originală, cu transliterare în limba română.

(2) La transliterarea denumirilor oficiale în alte limbi se păstrează ortografia din limba română.

Articolul 20.

(1) Denumirile instituțiilor publice, ministerelor, departamentelor, întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor, precum și ale subdiviziunilor lor structurale se redactează în limba română cu păstrarea abrevierilor în limba română.

(2) Denumirile organizațiilor comerciale și necomerciale publice sau private se redactează în limba română cu păstrarea abrevierilor în limba română și se coordonează cu Departamentul de Politici Lingvistice.

Articolul 21.

(1) Numele cetățeanului Republicii Moldova constă din prenume (simplu sau compus) și nume de familie (simplu sau dublu). Numele de familie nu se declină după genuri. La redarea prenumelor și numelor de familie în alte limbi se păstrează specificul scrierii lor în limba română.

(2) Ortografia prenumelor și numelor de familie ale cetățenilor altor state, care locuiesc în Republica Moldova, nu se reglementează prin prezenta Lege.

Articolul 22.

(1) Formularele oficiale, textele sigiliilor și ștampilelor se redactează în limba română și, după caz, în una din limbile de circulație internațională.

(2) Formularele tipizate folosite în sfera socială (în instituțiile de telecomunicații, bănci, organizații comerciale și necomerciale ș.a.) se imprimă în limba română și/sau în una din limbile de comunicare internațională.

Articolul 23.

Plăcile le cu denumirile organelor puterii de stat, administrației publice, organizațiilor comerciale și necomerciale, indicatoarele de piețe, străzi, stradele, localități și de alte puncte geografice se redactează în limba română, iar în unitățile administrativ-teritoriale în care majoritatea compactă a populației o constituie reprezentanții etniei găgăuze — și în limba găgăuză.

Articolul 24.

(1) Textele afișelor, avizelor publice, textele de publicitate și alte texte de informare vizuală se redactează în limba română și, după caz, se traduc în una din limbile de comunicare internațională, cu dimensiunile caracterelor mai mici, iar în unitatea teritorială autonomă Gagauz Yeri — se traduc în limba găgăuză, cu aceeași dimensiune a caracterelor.

(2) Denumirile mărfurilor și ale produselor alimentare, etichetele mărfurilor, mărcile comerciale, instrucțiunile referitoare la mărfurile fabricate în republică, precum și orice alte informații vizuale, inclusiv publicitatea comercială, prezentate populației din republică se redactează în limba română.

Articolul 25.

(1) Volumul de emisie în limba română al radiodifuzorilor naționali va constitui cel puțin 80%.

(2) Volumul de emisie în limba română al radiodifuzorilor străini va constitui cel puțin 80%.

(3) Conținutul informativ în limba română al mijloacelor scrise de informare în masă editate pe teritoriul Republicii Moldova va constitui cel puțin 80%.

(4) Publicațiile electronice înregistrate în Republica Moldova sau găzduite virtual în Republica Moldova sau care utilizează o adresă de internet de nivel superior cu extensiunea „.md” vor afișa în mod obligator conținutul în limba română, în caz contrar li se va retrage licența de activitate editorială.

Articolul 26.

(1) Publicitatea, inclusiv publicitatea autopromoțională, și teleshopping-ul se difuzează în limba română.

(2) Prezentarea, producerea sau difuzarea publicității în alte limbi se sancționează conform legislației.

Capitolul VI

REGLEMENTAREA POLITICILOR LINGVISTICE ALE STATULUI

Articolul 27.

(1) Republica Moldova garantează ocrotirea și promovarea limbii oficiale — limba română.

(2) Republica Moldova garantează salvagardarea limbilor regionale și minoritare vorbite de minorități naționale și grupuri etnice, care locuiesc pe teritoriul republicii, în conformitate cu Carta Europeană a Limbilor Regionale și Minoritare.

Articolul 28.

(1) Instituția de specialitate a administrației publice responsabilă de elaborarea politicilor lingvistice de stat este Departamentul de Politici Lingvistice de pe lângă Ministerul Educației.

(2) Controlul asupra respectării legislației cu privire politicile lingvistice în Republica Moldova este exercitat de către Parlamentul Republicii Moldova, Ministerul Educației, Ministerul Culturii și Departamentul pentru Politici Lingvistice.

Capitolul VII RĂSPUNDEREA

Articolul 29.

(1) Încălcarea prevederilor prezentei legi atrage răspunderea persoanelor fizice și juridice conform legislației în vigoare.

(2) Examinarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor contravenționale pentru nerespectarea prezentei legi se efectuează conform procedurilor și competențelor stabilite de Codul Contravențional.

Capitolul VIII DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 30.

Organele puterii de stat, administrației publice, organizațiilor comerciale și necomerciale publice sau private vor aduce activitatea lor în conformitate cu prezenta lege în termen de 1 an din momentul intrării în vigoare.

Articolul 31.

Guvernul va crea Departamentul de Politici Lingvistice pe lângă Ministerul Educației și va elabora regulamentul de activitate a acestuia.

Articolul 32.

(1) La data intrării în vigoare a prezentei legi, se abrogă Legea nr. 3465-XI din 1 septembrie 1989 cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești.

(2) Până la aducerea legislației în vigoare în corespundere cu prezenta lege, actele normative se vor aplica în măsura în care nu contravin acesteia.

Articolul 33.

Guvernul, în termen de 3 luni, va aduce actele sale normative în concordanță cu prezenta lege.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

NOTĂ ARGUMENTATIVĂ

la proiectul legii privind politicile lingvistice în Republica Moldova

Context istoric. În 1989 a fost adoptată Legea cu privire la funcționarea limbilor în RSS Moldovenească, lege care a apărut ca urmare a presiunilor din partea cetățenilor ieșiți în Piața Marii Adunări Naționale ce revendicau trecerea limbii moldovenești la alfabetul latin și declararea acesteia drept limbă oficială a statului. La insistența mulțimii Sovietul Suprem al PC din RSSM a fost nevoit să opereze modificări la Constituția RSS Moldovenești și să declare limba moldovenească drept limbă de stat, limba rusă, păstrându-și, de fapt drepturi și privilegii foarte mari, fapt confirmat și în textul Legii cu privire la funcționarea limbilor în RSS Moldovenească. După 20 de ani trebuie să constatăm faptul că limba română, care este identică cu cea moldovenească în baza grafiei latine, a cunoscut un avânt, cu preponderență grație reformelor curriculare operate în instituțiile de învățământ preuniversitar și universitar. Limba română a devenit mai prezentă în sferele vieții sociale, culturale, politice ș.a. În același timp, vom constata cu ușurință că limba română la ora actuală nu ocupă locul binemeritat în conformitate cu statutul său atunci când e vorba de sfera economică sau socială.

Argumentarea științifică a necesității proiectului de lege. Dincolo de constatările că vechea lege cu privire la funcționarea limbilor pe teritoriul RM a fost încălcată constant pe parcursul celor 23 de ani de la adoptare (a se vedea publicitatea, mijloacele mass-media etc), în RM au fost efectuate studii fundamentale în domeniul sociolingvistic, conform cărora sunt elaborate recomandări instituțiilor decidente din stat în sensul modificării prin modernizare a legislației lingvistice actuale. Păstrarea îndelungată a legislației vechi nu a făcut decât să aducă la o segregare și mai pronunțată a minorităților lingvistice din RM, unele din ele refuzând categoric studierea limbii oficiale a statului, curmându-și benevol posibilitățile de integrare societală, inclusiv pe filiera profesională. Drept rezultat ne confruntăm în permanență cu aluzii la încălcarea drepturilor lingvistice și revendicarea necesității acordării statutului de limbă oficială limbii ruse. Bilingvismul oficial român-rus, legiferat în norme juridice, ar duce la o segregare avansată a minorității lingvistice ruse, deoarece exponenții acesteia vor asimila doar o singură limbă, așa cum ne exemplifică și experiența internațională: Belgia, Elveția, Republica Sud-Africană, India ș.a. Autorii studiile științifice de fapt concluzionează că bilingvismul oficial are o istorie de circa o sută de ani, și este o istorie a rătăcirilor, căutărilor și soluțiilor înjumătățite. Pe de altă parte, într-un spațiu geopolitic multilingv, cu prezența unei limbi puternice, purtătoare de memorie imperială precum este limba rusă, se adeverește că limba care se află în pericol este de fapt limba majorității. De aici decurge necesitatea protejării limbii române din RM, care în pofida caracterului unitar la nivel de normă lingvistică, este supusă în mod abuziv fenomenului

împrumuturilor lingvistice improprii dintr-o limbă ce aparține unei alte familii de limbi decât cea romanică. Influența aceasta nefastă a limbii ruse asupra limbii române din RM nu contribuie la îmbogățirea vocabularului limbii române vorbite în RM, ci dimpotrivă, o împeștează cu fenomene nefaste precum calchierea, terminologii incorecte, barbarizme etc.

Impactul societal al proiectului de lege. Proiectul prezentei legi vine să impulsioneze procesele de integrare a minorităților lingvistice din RM la nivel societal, să promoveze politici coerente și corecte de promovare a limbii române, dar și de salvagardare a limbilor minoritare vorbite în RM. Prin crearea Departamentului de Politici Lingvistice statul își asumă responsabilitatea de a transforma un subiect de discuții politice și mediatice într-un subiect de strategii și soluții pe termen scurt, mediu și lung în domeniul politicilor lingvistice. Punerea în aplicare a acestor strategii, conform unor proiecte judicioase implementate de specialiști-lingviști, de care RM nu duce lipsă, va contribui la edificarea unei societăți solidare, corecte, unde fiecare individ poate să-și exercite drepturile lingvistice în deplină libertate, în conformitate cu tradițiile vechilor democrații și normele europene în vigoare.

Costuri și finanțare. Costurile implementării prezentei legi trebuie să fie asumate plenar de stat, indiferent de suma acestora. Conform studiilor efectuate în materie de politici lingvistice, savanții au constatat că păstrarea bilingvismului român-rus existent la ora actuală (traducerea tuturor documentelor oficiale în rusă la toate nivelele administrației publice) este de zeci de ori mai costisitoare decât investițiile în studierea limbii române oficiale astfel încât să fie vorbită de toți membrii societății moldovenești. Crearea unui Departament de Politici Lingvistice, capabil să-și asume sarcina deloc complicată a reformelor lingvistice, va însemna asumarea responsabilității de către stat a soluțiilor pe care le va propune pe termen scurt, mediu și lung. Fără inițierea unei atare abordări în RM niciodată ne se va rezolva la modul serios problema integrării minorităților lingvistice în societatea moldovenească.

Concluzii. Prezentul proiect de lege trebuie examinat ca o necesitate imperioasă indiferent de contextul politic, social și economic din RM și nu trebuie interpretat ambiguu, ci examinat cu seriozitate, la rece, fără excese și extreme. E nevoie de o înțelegere și o contribuție participativă a tuturor membrilor societății, cu implicarea opiniilor savanților lingviști, care trebuie să-și expună părerile referitor la proiectul legii și să ofere consultanță în materie de elaborare a documentației aferente pentru punerea în funcțiune a Departamentului de Politici Lingvistice, pentru definirea strategiilor și planurilor de acțiuni în domeniul politicilor lingvistice promovate în Republica Moldova.

